స్మారక చిహ్నం

బలివాడ కాంతారావు

ఇది నలుగురు ధైర్యవంతుల కథ.

వాళ్లను ధైర్యవంతులని యెందుకన్నానంటే వాళ్లే తమ సాహస కార్యాలను ఒక్కొక్కరు చెప్పుకుని మిగతా ముగ్గురి కరతాళ ధ్వనులు అందుకున్నారు.

బన్సీలాల్ పింఛను తీసుకుని ఒక్క యేడాది నిండలేదు. ఇప్పటికీ వాసన నూనె మాత్రం అలవాటుకొద్దీ రాస్తుంటాడు. అప్పుడు యెండలో బట్టబుర్ర అద్దంలా మెరుస్తుంది. అతను చెప్పిన కథ కాని కథ యిది.

'నా యవ్వనంలో జాతి ఆడవాళ్లను కూడా వశపరచుకునే సమ్మోహనం నాలో వుండేదనేవారు. సినిమాకి, హీరోగా వెళ్లిపో[illegible]ని బల[illegible]తం. ఏంటో నాకు ఆ ధ్యాసే కలగలేదు. ఒకసారి యేమయ్యిందో తెలుసా? మా పొరుగావిడ అప్సరస.

ఎన్ని సినిమాల్లో హీరోనైతే యింత అందమైన ఆడదాని పరిచయం అవుతుంది? ఆవిడ మొగుడున్నాడే—

ఓ క్షణం ఆమెను వదిలేవాడు కాడు. బోనులో ఆడపులిని పెట్టి తాళంవేస్తే అది ఆకాశపు కళ్లతో చూడటం మానుతుందా? ఆమెకోటిన అందం, బలం నాదగ్గర వుంది. ఆ యినపగజాలను కొరికి ఒక అర్ధరాత్రి నాచెంత చేరింది. ఆడది యెంతకైనా సాహసిస్తుందని అనుకునే సరికి ఆమె మొగుడన్న వెధవ నాయింటి మీద పడ్డాడు. మెల్లగ తలుపు తట్టాడు. ఆవిడని మంచంకింద దాచేసి తలుపు తీశాను. వాడిచేత కత్తి నాచేత యేమీ లేదు. అప్పుడు నిజంగా స్టంటు పిక్చర్లో హీరోనే అయ్యాను. ఆముష్టి యుద్ధంలో వాడికత్తి లాక్కుని ఒళ్ళు పచ్చడిచేసి వదిలాను. చివరకు యేడ్చుకుంటూ కేక లేశాడు. ఇరుగుపొరుగు లేచి మూగారు. అప్పటికే నా ప్రేయసి యేమీ యెరగనట్లు వాళ్ల యింట్లోకెళ్లి బబ్బుంది. నలుగురూ అనుమానం పిశాచం అంటు కుందని వాడినే తిట్టారు.'

ఇది తనుచెప్పిన లెక్కలేనన్ని తన జీవిత చిత్రాలలో ఒకటి. పురుషోత్తమ్ దాసు వండిన గడ్డాం పెంచాడని సాధు రాం కాడు. ఆతను స్వవిషయం చెప్పి నప్పుడు మిగతా ముగ్గురి శరీరాలు పుల కించాయి. ఆతను వనవేట అనుభవాలు చెప్పాడు. ఒకచేత్తో ఉద్యోగరీత్యా కలం రెండవచేత్తో సరదకు తుపాకీతో బతికి రెండేళ్లక్రితమే ఉత్తరప్రదేశ్ సర్కారు వారి పింఛనువారుగా సమోజా కాబడ్డాడు. అతను వేటగాడన్న నిదర్శనం తని యింటికి వెళ్తే తెలుస్తుంది ఒక పెద్ద పులి డ్రాయింగు రూములో నిల్చొని వుంటుంది. ఎవరు యింటికి వచ్చినా దాన్ని ఎలా చంపాడో వర్ణించి మరీ చెప్తాడు. ఆ రాత్రి చెట్టుమీద దిగువ కొమ్మమీద కూర్చుంటే ఆపులి తనను అందుకో డానికి తుప్ప సందులోంచి ఒక్క ఎగురు ఎగిరిందట. ఒక్కసారి క్రింద పడ్డాడట. పులి గొంతుక్కి తుపాకీ బిగించి చంపగల సాహసం ఎవరికుంటుంది? ఈ ప్రశ్న ఈ కథ చెప్పిన ప్రతివానికి వేస్తూనే వుంటాడు. అతని యింటి నిండా పులిచర్మాలు, దుప్పి చర్మాలు యెన్నో కనిపిస్తాయి. అలా అని అతను యింట్లో వాటిమీద కూర్చొని 'యోగాభ్యాసం చేస్తున్నాడని అనుకోగలరు; ఆ చర్మాలు తలపులకూ, కుర్చీలకు; జోళ్లకు, చివరకు పుస్తకాలకు బైండ్లు చేయ డానికి కూడా వాడుకున్నాడు.

ఇక మూడో ఆయన చాలా సన్నంగా గాలేస్తే పడిపోయేటట్లుంటాడు. మిత భాషి. ఐనా ఒకోసారి స్వంతం చెప్పుకో వలసివస్తే గొంతుక బాగా పెగిలి ఒంటిలా మెడ యెత్తి పకిలిస్తాడు. అతను చూపిం చిన ధైర్యం అంతా క్రియా రూపంలోనే చూపించాడు. 'సెంట్రల్ సెక్రటెరియేట్'లో ఆఫీసరుగా వున్న రోజుల్లో అతను రాసిన డ్రాఫ్టులు అద్దాలు కట్టి వుంచవలసిన వట. అందులో ఉర్దూ వుండట ఎలా అతను వెన్ను పూసను వంచకుండా అంత పెద్ద మినిష్టర్లను, ఎంపీలను యెదిరించ గలిగిందీ చెప్తుంటే-మధ్యన నాలుగోవాడు దళసరి కళ్లద్దాలతో క్రాఫింగుతోనున్న పొట్టిమనిషి—అడ్డొచ్చి తన సాహసాలను యేకరు పెట్టబోతే— వాళ్లకంటికి ఒక వ్యక్తి కనిపించాడు. వాడిదీ వీళ్ల వయస్సులానే వుంది. బహుశః వాడూ వీళ్లలా పింఛను పుచ్చుకున్నవాడేమో? ఆ బొమ్మమనిషి, తలనిండుగా జుత్తు, ముఖంలో స్ఫుటంగా అంటుకున్న కళ్ల ద్దాలు. కళ్లీలాల్చీ, పైమీద కండువా, నుదిటిమీద మెడమీద గంధం, చెవిలో పువ్వు. కుడిచేతిలో పుస్తకం రుద్రాక్ష మాల—ఎడమ చేతిలో కర్ర.

ఇతనిగురించి చెప్పేముందు ఆ నలు గురు పింఛను మిత్రులు యెక్కడివారు; యెక్కడి కొచ్చారు, యెక్కడ కలుసు కున్నారు కొంత వరకైనా తెలుసుకునే అవసరం వుంది.

వీళ్ల నలుగురిపేర్లు — బన్సీలాల్, పురుషోత్తమ్‌దాస్, మదన్‌మోహన్, ఓం ప్రకాష్—వివిధ ఉద్యోగాలు చేసి పింఛను పుచ్చుకుని యిల్లుకట్టుకుని న్యూఢిల్లీలో నివాసం యేర్పరచుకున్న అదృష్ట వంతులు—సాహస వంతులు. వీళ్ళు నలు గురూ రాజేంద్రనగర్‌లో వుంటున్నారు. ఏప్రిల్‌నెలలో వుదయం షికారుకు వెళ్లే సమయంలో ఒకరి కొకరికి పరిచయం యేర్పడి చివరకు ఈ నలుగురూ ఒక పార్టీగా యేర్పడ్డారు. ఎవరు ముందు వచ్చినా శంకర్‌రోడ్డు మీద గుండ్రని పార్కులో మిగతావారి గురించి ఆగవల సిందే. నలుగురూ అక్కడ కూడి రింగు రోడ్డుమీంచి బుద్ధజయంతి స్మారకోద్యాన వనంకు కబుర్లు చెప్పుకుంటూ నడచు కుంటూ వెళ్లి తిరిగి రావటం రోజూ రివాజు. ఒక్కోరోజు యెవరో ఒకరు గైరు హాజరైతే మిగతావాళ్లు కాస్సేపు చూసి ఉద్యానవనం వేపు నడవటం జరుగు తుంటుంది.

అసలే గుట్టమీద చిన్న అడవి. ఆ అడవి పచ్చదనంలో అమర్చిన ఉద్యాన వనమది. ఎదిగినచెట్లు కొన్ని విరబూసి వుంటే ఆ దిగువ పచ్చని తివాసులు పరచినట్లు గడ్డి. ఎగిరేపూలు ఆ తివాసీ లపై ముద్దులు కురిపించుకుంటూ కద లక, వాటిమీదనే ముకలితనాన్ని ఆహ్వా నించుతున్నాయ్. నీరు లేకపోయినా కాలి వల్ల లేత మొగలిరేకుల మృదుత్వం కనిపిస్తోంది. అక్కడక్కడ మెత్తని మన్న పువ్వుల చీరను పోగొట్టుకున్న మగువలా దిగులుగా కనిపిస్తోంది. మళ్లీ ఆ పూలు నిండిన మొక్కలు, ఈ మండు టెండలను ముంచెత్తే వర్షాలు వస్తేగానీ ఆమట్టిని కప్పి సింగారించవు. జిరాఫీలా తలెత్తు కున్న పోకచెట్లు, ఎండను ధిక్క రించిన ముళ్ల డొంకల పచ్చతనం, మూతులు మాడ్చుకొని ఖర్జూరపుచెట్లు. ఒకనాడు ఒళ్లంతా యెర్రపూల కళ్ళు చేసుకుని తనచుట్టూ పూలతో పరచు కున్న యెర్ర తివాసీని చూస్తూ మురిసి పోయిన మోదుగచెట్లు — పచ్చని ఆకుల సింగారమైనా లేపోయినా — ఆశతో బ్రతుకుతున్న మనుషుల్లా యెలా నిల్చు న్నాయో నిటారుగా! ఉద్యాన వనంలో ఈ నలుగురూ తమ రూపాలు సాధించినవి చెప్పుకోవటమే కాదు, తమకంటికి ఈ ఉద్యానవనంలో కనిపించిన వాటి న్నిటినీ తమ అనుభవాలతో అభిరుచులతో తూయటానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు.

'మా రోజుల్లోనా? ప్రేమ కామం కాలేదు. చూడు ఆ జంట. ఒళ్లంతా చూపించేస్తోంది. మరి ఆ మగాడు అలా కోతిలా గెంతకుండా, కుక్కలా అరవ కుండా వుండగలడూ.'

'చూడు ఆ స్టూడెంటు—ఈపార్కులో

చదవటానికి వచ్చి యెటు చూస్తున్నాడో? ఆ టైటుపాంటు—ఆనడక— ఆ జుత్తు శుభ్రంగా పూర్వకాలం ముని ఆశ్రమాల్లో విద్యకు చేరిన వాళ్ళలా గుండు చెయ్యించి వదిలేస్తే—ఆ చదువు అబ్బుతుంది గానీ— ఈ విజిల్సు—రాకెన్‌రోల్—మన రోజుల్లో యింత యిన్‌డిసిప్లిన్ వుండేదికాదు— ఈ రోజు విద్యార్థి అర్థించే దేమిటి? గురువుగారికి యెలా వంగనామాలు పెడ్దామా అని చూస్తూంటే?'

'చూడు—తెల్లారింది తిండికి. అప్పుడే పిక్‌నిక్. ఆ ట్రాన్సిస్టర్ — చెవులు బద్దలైపోతుంది—అది సంగీతమా చావు కేకలా? తీపి తీపి మిఠాయికి తెల్లారిందా? అసలే అలా బలిసిపోయి కదల్లేక పోతుంటే......'

ఇలా మచ్చుకు కొన్ని వాళ్ళుచూసిన దృశ్యాలమీద యిచ్చిన అభిప్రాయాలు. ఈవేళ ఈ కొత్త వ్యక్తి యిదివరకు చూపిన వ్యక్తులకు భిన్నంగా వున్నాడు. అతనిపేరు అడగటం వాళ్ళకిష్టం లేదు. వాడివాటంచూసి ఒకసారి యేదో, అను కున్నారు. వాడ్ని మరచిపోవాలని ప్రయత్నించినా మళ్ళీ రోజూ యెదురౌతున్నాడు; వారం రోజుల్లో తను భగవతం చదువుతుంటే చుట్టూ నలుగురు' చేరే పరిస్థితి వచ్చింది. ఆ వచ్చినవాళ్ళు ముసలివాళ్ళే.

స్మారక చిహ్నం

వాళ్ళంతా వాళ్ళ నలుగురికి ముసలి నక్కల్లా కనిపించారు. మధ్య మధ్య 'హేభగవాన్ — కరుణించుమమ్మ' అని వాళ్ళు అంటుంటే వాళ్ళకు వినటానికి కఠినంగా వుంది.

'ఇదంతా స్టంట్—ఆ భాగవతం చదువు తున్నవాడు, జీవితంలో యెవర్నో ఖూనీ చేసి పట్టుబడక పోయుంటాడు'

'అసలు—ఈ పటాటోపమంతా యెందుకు? ఈ వేషాలెందుకు? కనపడని వాడ్ని దేముడని కనిపించాడనుకుని మురిసి పోయి— అతనికి భయపడి పిరికివాళ్ళయి ప్రార్థించి ముక్తి పొందాలనటం—ఇంత కంటె మనిషి మానవుని మేధస్సుకు చేసే అపచారం యింకొకటి ఉందా?'

'ఇదంతా పుట్టి చాదస్తం. సాహసం వున్న మనిషే దేముడు. సాహసమున్న మనిషిని సాహసంలేని మనుషులు కొలిస్తే వాడే వీరుడై వీళ్ళను వుద్ధరిస్తాడు.'

'అయ్యా! మన పురోగతికి మతం చేసినంత ద్రోహం యింకేదీ చెయ్యలేదండీ! మతం, మాయ అన్నపదం సృష్టించి ఆమాయను జయించగలవాడొక్కడే దేవుడే అనీ, మాయతో నిండిన మనుషుల్లారా! దేవుడే మీకు శరణ్యం అన్నారు. అలా అని మనిషిని మాయను జయించలేని పిరికివాళ్ళను చేసేసారు.'

ఈపేరు తెలియని వ్యక్తి వాళ్ళల్లో యింత ఆలోచనా పటిమను, వాదించే శక్తినీ రోజుకు రోజూ వృద్ధిచేస్తున్నాడు. అతను రోజూ వస్తున్నాడు. రోజూ అతనికి దూరంగా పోవడానికి వీళ్ళు ప్రయత్నిస్తుంటే యేదో ఒకవిధంగా ఆ త్రోవ లోనే తిరగటం జరుగుతోంది. ఒకనాడు గజేంద్రుడి ఘోష; ఇంకోనాడు ప్రహ్లాదునికి తండ్రి బాధలుపెట్టే అతను చేసిన దేవుని పొగడ్త; ఇంకోనాడు వామనుని చరిత్ర—ప్రహ్లాదుని బాధలు వాళ్ళకే వచ్చినట్లు ఆ చుట్టూ చేరిన వాళ్ళు విచారిస్తుంటే, మొసలిపై కోపాన్ని చూపిస్తోంటే...వీళ్ళ నలుగురికే తమాషాగా వుంది. తిరిగి వచ్చేటప్పుడు వేళాకోళంగా మాట్లాడుకోవడం ప్రారంభించారు. ఆదివారం ఉదయం ముగ్గురే కూడారు. బన్సీలాల్ వాళ్ళ మాటల్లో మెసిలాడు.

'బహుశః రాత్రి ఒక చుక్క హెచ్చు వేసుకున్నాడేమో? లేవలేక పోయుంటాడు'

'తాగుతాడా?'

'పిల్లా జెల్లా — ఎవరని? వాడూ పెళ్ళామేగా? గడించింది యెలా ఖర్చు అవుతుంది?'

'అసలే పుట్టలేదా?'

'నానా తిరుగుళ్ళూ తిరిగాడట. ఆ పెళ్ళానికి యెప్పుడూ యేదో ఒక జబ్బే?

'అయితే వాడుచెప్పిన సాహసం— ఆ అప్పరస సంగతి నిజమేనా?'

'వాడి బొంద. ఆ రోజుల్లో నేనూ లక్నోలోనే వున్నాను. వీడే ఆ కథా నాయకుడని ఈ మధ్య తెలిసింది. ఒక తురక అమ్మాయి. పాత నవాబులపిల్ల. సమ్మోహనమైనదే కాస్త ఆధునికంగా వుండేవారు. ఆ అమ్మాయికి బురఖా వుండేది కాదు. మెల్లగా వాళ్ళయింటి దాసీ దానితో పరిచయం చేసుకుని ప్రేమాయణంకు తొలి మజిలీగా వుత్తరాలు రాస్తే ఆ అమ్మాయి అన్న చేతికిచ్చేసింది. శుభ్రంగా ఒళ్ళు చీరేసి మరీ వదిలి పెట్టాడు. అదీ వీడి సాహసం...'

మిగతా యిద్దరూ ఫక్కున నవ్వారు.

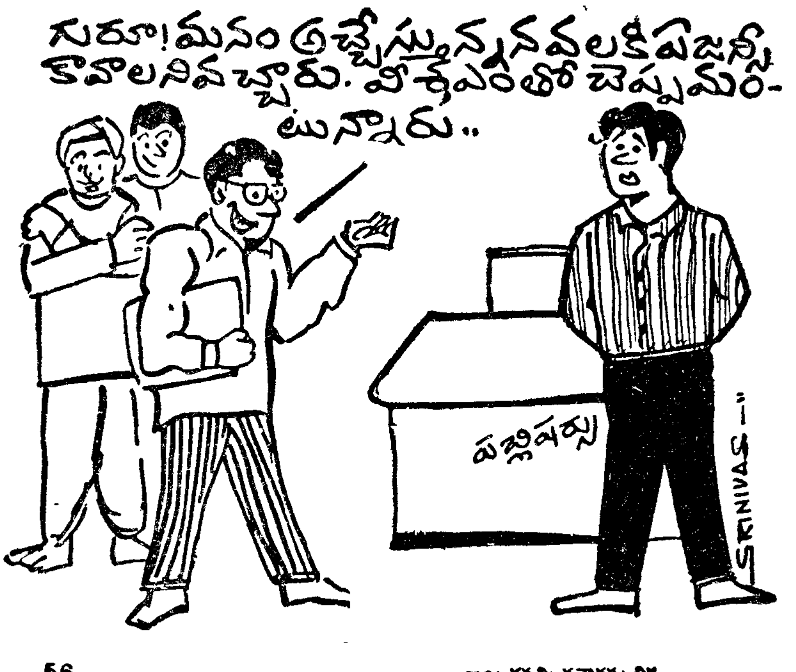

ఆ తరువాత ముగ్గురూ మౌనంగా నడిచారు. ఒకరినొకరు చూసుకున్నారు. ఒకరినొకరు అనుమానించినట్లు తలలు వంచుకున్నారు. ఒకవిధమైన సిగ్గు ముగ్గురిలో చొచ్చుకుంది. ఏదో భయం ఆవరించింది. ఆ భయం విచారంగా మారింది. ఇదివరకు ఒక్కొక్కరు చెప్పుకున్న సాహస కృత్యాలు మౌనంగా నెమరు వేసుకుంటున్నారు. తాము యేం చెప్పిందీ, అందులో నిజం యెంత వుందో, చెప్పిన అబద్ధాలను నిజాలుగా యెలా సమర్థించుకోవాలో—తికమకపడి తిరిగి వచ్చినప్పుడైనా మౌనంగానే నడిచారు. నివ్వు చెప్పింది అబద్ధం నివ్వు చెప్పింది అబద్ధం అని ముగ్గురూ పోట్లాడుకుని మాట్లాడుకోవటం మానినట్లు నడిచారు. రింగురోడ్డుమీద విమానంలా నడిపే బస్సు డ్రైవర్నుగానీ, స్కూటరు మీద ప్రియుడ్ని పట్టి వదిలేసి ఎర్రని నైలాను చీరను జండాలా యెగురనిచ్చే సుందరి పొంగునుగానీ, జట్కాసాయబు ఒక్కకారూ తన గుర్రాన్ని దాటకుండా వెళ్లకూడదని పట్టిన పంతాన్నిగానీ... దేనిమీదా అభిప్రాయాన్ని వెళ్లబుచ్చలేదు.

మరుచటిరోజు వుదయం మళ్లీ ఆ ముగ్గురే కలుసుకున్నారు. ముగ్గురికీ యేదో ఆపద పిడుగులా వచ్చి పడ్డట్లు వాళ్ల ముఖాలు చెపుతున్నాయ్. ఒక్కటే స్ఫుటంగా కనిపిస్తోంది—భయం—వాళ్ల మౌనంలో, కదలికలో—యెక్కడా భయం తాండవిస్తోంది. ఇన్నాళ్లు జీవితాన్ని పచ్చని వాతావరణంలో, జీవితావసరాలన్నీ పుష్కలంగా దొరికిన చోటునించి, సుఖం పల్లకీ మించి కూర్చోని చూసినట్లుండేది. క్షణాల్లో ఒక యెడారిలో, మండు టెండలో గొంతుకార్చుక పోయినా, బుక్కెడు నీరు దొరికేదారి కనిపించని ప్రదేశంనించి జీవితాన్ని అనుభవిస్తున్నట్లుంది. ఇదివరకు వాళ్లకు యింత దూరం చక్కని రోడ్డుమీద కారుమీద ప్రయాణం చేసినట్లే వుండేది. నడవటం అంటే రోత, శ్రమ అనుకుని కారుమీద కులాసాగా ఒంటరిగా ప్రయాణం చేసిన ఆ మనుష్యులకు దగ్గరలోనే యెటువంటి వార్నింగ్ లేకుండా రోడ్డు చివర చీకటి అగాథం [illegible] తెరిచినట్లు నడుస్తున్నారు. కాదు దిగలేరు. దిగినా నడవలేరు. నిలవలేరు. తొలిసారి వాళ్ళు రెండుగా చీలి ఒకభాగం వేపు యింకోభాగం చూస్తూ ప్రశ్నలు వేసుకుంటున్నట్లు భ్రమ పడ్డారు.

ఈ భ్రమ, ఈ భయం నాలుగో వ్యక్తి నీడను చూస్తున్నామన్న అనుమానంవలన వచ్చింది. అతను అంతదమువుగా, ఆప్యాయతగా [illegible] అతనితలపు అంటే అంత భయం వేస్తోంది. ఏరోజైతే అతని నిజరూపాన్ని తెలుసుకున్నారో ఆరోజు ముందురాత్రి చప్పున గుండె జబ్బుతో చచ్చిన బస్సీలాల్ దయ్యమై జడిపిస్తున్నట్లు...

ఏదో వైరాగ్యం ఈ ముగ్గురిలో చొచ్చుకుంది. మెల్లగా బుద్ధజయంతి పార్కుకు వెళ్లారు. ఈ ఉద్యానవనం

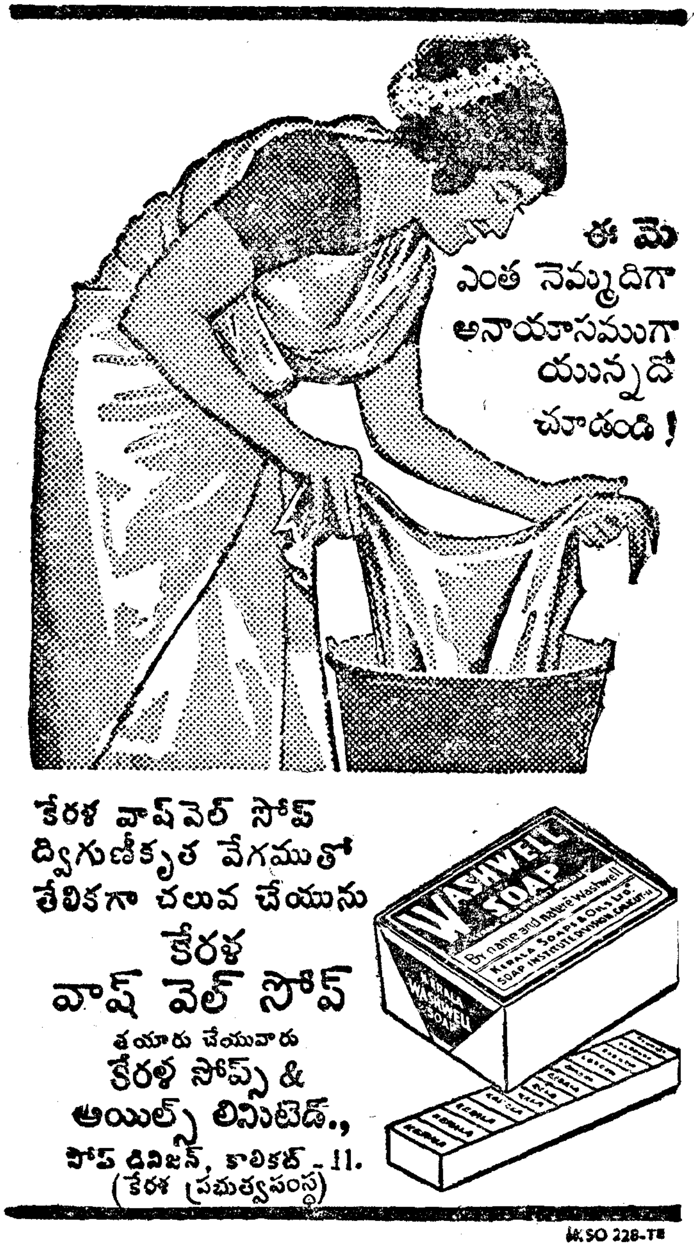

స్మారక చిహ్నం

ఉద్యానవన జ్ఞాపకార్థం కట్టబడిందా? అసహ్యమైన ఈ యెముకల గూడుకు అంటుకున్న మాంసం కండలల్లా మనుషుల్లో మమకారం అంటుకుని విజృంభించి ప్రాపంచిక సౌఖ్యాలతో. క్రౌర్యం, కుచ్ఛిత బుద్ధి, కపటనాటకాలతో జీవితం గడిపే యీ మాయా మోహితులకు— ముక్తి ప్రసాదించాలని పాటుపడిన వ్యక్తి జ్ఞాపకార్థం ఈ వుద్యానవనం కట్టబడింది. నిత్యం చీకటిలో నివశించే మానవాళికి వెలుగు చూపించాలన్న తాపత్రయంతో సర్వస్వం త్యాగంచేసిన మహానుభావుని గుర్తుకు తెచ్చుకోవాలని శెవదీసిన స్మారకచిహ్నం యిది. పుట్టుక చావులమధ్య, మనిషి చేసిన ఆలోచన, ఆడినమాట, చేసినపనీ, క్రోడీకరించి ఫలితాన్ని కర్మపరంచేసే వెలుగుందని మనుషులకు గుర్తుకు తెచ్చిన బుద్ధుని పేర వెలసిన పచ్చని వనమిది.

ఇలాంటి వెలుగుకు చిహ్నంగా వెలసిన పచ్చనిచెట్లూ, గడ్డి పరవాలు, పూల పొమ్పలూ, తియ్యని నీటికాలవల మధ్య నీతికి కట్టుబడని ప్రేమ వికారాలూ, ఉద్రేకాలను రెచ్చకొట్టే అవయవాల ప్రదర్శనలు, సర్వస్వం కడుపుతోనే వుందని గుర్తుకు తెచ్చే తిళ్ళు, శరీరాలను మోయలేని మనుషుల మమకారం— కొందరు మానవరూపాలతోనున్న జలగలు, అంబోతులూ, పేలు, నల్లులు, పిల్లులూ, ఊసరవెల్లులూ, విషసర్పాలు, వీధికుక్కలూ నక్కలూ, నలుసులూ, అపకారంచేసే సూక్ష్మజీవులూ — ఇన్ని అన్ని, ఎన్నెన్నిరకాల వ్యక్తుల మాయకు అలవాలమైందీ వెలుగుకు కట్టిన స్మారక చిహ్నం.

ఈ మాయోద్యాన వనంలో ఒకమూల భాగవతం చదువుతున్న వ్యక్తి ప్రహ్లాదుని గురించి చదువుతూ ఆపి, చుట్టూ మూగిన ముసలివాళ్ళతో చెప్తున్నాడు.

'మనం చాల ధైర్యమైన వాళ్ళమను కుంటాం—నిజమే, కాని'

ఈమాట వినగానే యీ ముగ్గురూ సంశయిస్తూనే ఒకరి తరవాత ఒకరు ఆ జనంలో కూర్చున్నారు. ఎవరో చిన్న ప్రశ్నలు వేస్తున్నారు. అతను పెద్ద సమాధానాలిస్తున్నాడు.

'మా మిత్రుడొకడు, మీదపడ్డ పులితో పెనుగులాడి చంపాడు. ఎంత ధైర్యం? ఆ ధైర్యం, సాహసం భయంవలన వచ్చింది. అంత ధైర్యం తెచ్చుకోకపోతే అతనికి చావు తప్పదు. మనుషుల కష్టాలు చూసి ముక్తిమార్గం చూపిద్దామన్న ప్రేమతో ఐశ్వర్యాన్ని, రాచరికాన్ని భార్యాబిడ్డలను వదలి బుద్ధుడు వెళ్ళాడు. ఈ ధైర్యం, సాహసం ప్రేమవలన వచ్చింది. ఏ ధైర్యం మీకు కావాలి?'

'ప్రహ్లాదుడు ప్రార్థించగానే దేముడు రక్షిస్తాడు. అసలు దేముడున్నాడా?'

ఈ ప్రశ్న పురుషోత్తమదాస్ వేసాడు.

'మంచి ప్రశ్నవేసారు. ప్రహ్లాదుని యెదర యిద్దరున్నారు, ఒకడు మనిషి పొందగలిగే అన్ని అధికారాలుగల హిరణ్యకశిపుడు. రెండోవాడు ప్రేమ, సత్యం దయ, ధర్మాలతో నిత్యం వెలుగుతున్న మహాసుందరుడు—మహావిష్ణువు. మనిషి యెవరికో దేనికో భయపడుతూనే అన్ని పనులూ చేస్తుంటాడు. హిరణ్యకశిపుని లాంటి లోటుపాట్లున్న మనిషికి భయపడే బదులు, లోటుపాట్లులేని వూహించిన వెలుగును భక్తితో ప్రహ్లాదుడు కీర్తించడం మంచిదికదా? ఈ దేవుని కీర్తించటం అన్నది నిజానికి మనిషి ఉత్తమ విలువలకు చేసే కీర్తన, అది మనిషికి అచంచలమైన విశ్వాసం యిస్తుంది. ఆ విశ్వాసమే ప్రహ్లాదుని రక్షించింది.'

మూడురోజులు వరసగా ముగ్గురూ కలసి భాగవతం విన్నారు. ఇంతవరకూ వాళ్ళకు చెప్పటమేగనీ వినటం అలవాటు లేదు. ఏ ఒక్క విషయంమీద గురికూడ లేదు. ఎదుటివాళ్ళ సాధన, ప్రగతి, ఉన్నతి వాళ్ళకు రుచించదు. ఈ మూడు రోజులూ, శ్మశాన వైరాగ్యంతో బంధింపబడిన కాళ్ళు నాలుగోరోజుకు విడిపోయాయి. ఆ భాగవతం చదివే కళ్ళద్దాల మనిషి దరిదాపుల్లోనికి వెళ్ళటం మానేసారు. మిత్రుడు బన్సీలాల్ ఆకారం మరచి పోతున్నారు. అతని నీడేకాదు, వాళ్ళనీడలే చూసుకోవటం లేదు. ఈ లోకంలో కన్నుల పండుపచేసే అందం, మనిషిని ఆహ్లాదపరచే ఆలోచనలు చేసుకునే స్వేచ్ఛవుండగా నల్లనినీడల వేపు, లోనున్న అగాధాల అట్టడుగున అణుశక్తిలా వెలిగే వెలుగువేపు చూడాలనే తాపత్రయ మెందుకు? శ్రమదేనికి?

ఇన్నిరోజులూ వాళ్ళు పొందలేమన్న విస్ప్రహవల్లనే కనిపిస్తున్న కొత్తను ఘాటుగా విమర్శిస్తున్నారు. నిజానికి వాళ్ళకోరికలు యిప్పుడే విజృంభిస్తున్నాయ్. వాళ్ళేస్కూటరుమీద యేభైమైళ్ళ స్పీడులో పోగలిగితే—ఆ వెనుక సీటులో నవనవలాడే యౌవ్వని గట్టిగా వాళ్ళను అదిమిపట్టుకుని యెర్రని సిఫానుచీర పమిటచెంగు జెండాలా యెగురవేస్తే — రేపురికార్డరు అందిస్తున్న పాశ్చాత్య సంగీతానికి లయగా గెంతుతున్న సుందరీమణులతోపాటు తాము ట్విస్టు చెయ్యగలిగితే—ఆ చక్కని టైట్‌పేంట్లు—పాయింటెడ్ షూలతో పాటు, ఆ నల్లని జుత్తు—నవనవలాడే సొగసుతో—ఆ ప్రేమ పిలుపులు, ఆ కిలకిలలు, ఆ కామం నిండిన కళ్ళు... యివ్వన్నీ అనుభవించడానికి మళ్ళీ మళ్ళీ యౌవ్వనం అంకురిస్తే యెంత బావుణ్ను! ఎంత హాయిగా వుణ్ను?

ఈ మధ్యనే మనిషి నాటకంలో చివరి అంకం యేమిటో బన్సీలాల్ చావు గుర్తుకు తెచ్చింది కాబట్టి — యింకో కోర్కె—ప్రగాఢమైన కోర్కె కలిగింది యీ ముగ్గురికీ - తాము పోయాక తమకు స్మారక చిహ్నంగా నోపచ్చని అందమైన బుద్ధా పార్కు, లేక అద్భుతంగా నిల్చున్న యిండియాగేటు లేస్తే...ఎంత అదృష్టం! తాము బ్రతికి పొందిన అదృష్టం కొండ అయితే, అదో హిమాలయ శిఖరం! మానవాళి సుఖ శాంతులకోసం ఒక వ్యక్తి చేసిన త్యాగం జీవవాహినియై ఈ బుద్ధ పార్కులో ఈ పచ్చదనాన్ని పూల అందాన్ని సృష్టించిందనీ, నిత్యం నిలిచిపోతుందనీ—ఈ మట్టిలో మెసలిన వీరపుత్రుల వేడిరక్తం యింకి పోకుండా యిండియాగేటులో చెక్కిన పేర్లలో నిత్యం చిమ్ముతుంటుందనీ...బహుశః కావాలనే అల్లా అనుకోలేదు వీళ్ళు ముగ్గురూ!

మనుషుల కోరికలు కొలవలేని శిఖరాలు. సంఘానికి కరుణతో ప్రేమతో యేమీ యివ్వని వ్యక్తులే సంఘం యిచ్చిన సుఖంతో, కోరికల కోటలు కట్టుకుంటారు. ఈ ఆకాశహర్మ్యాలు, పేక మేడలు—అవీ కూలిపోతాయి— ఆ మనుషులూ నామరూపాలు లేకుండా పోతుంటారు. ●